

Kitap İncelemesi

JOHN R. FAUST & JUDITH F. KORNBERG CHINA IN WORLD POLITICS (1995)

Sümeyye AKBULUT*

Yazarlar ve Eser Hakkında

John R. Faust, 1930 yılında Amerika'da doğmuştur. Akademik kariyerine 1960-62'de Siyaset Bilimi alanında Doçent doktor olarak Southwestern Louisiana Üniversitesi'nde başlamış 1966'ya kadar Illinois Wesleyan Üniversitesi'nde devam etmiş ve aynı yıl Profesör unvanını almıştır. 1988 yılında Çin-Amerikan ilişkileri Danışmanı, 1993 yılında ise Bangkok'ta Kalkınma Yönetimi Enstitüsü'nde misafir Profesör olarak görev almıştır. Kitabın yayınlandığı yıl, Eastern Illinois Üniversitesi'nde Profesör olarak görevini icra etmiştir.

Judith F. Kornberg, lisans eğitimini Binghamton Üniversitesi'nde, yüksek lisans eğitimini ise Northwestern Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1990 yılında, doktora eğitimini ise Siyaset Bilimi alanında Connecticut Üniversitesi'nde tamamlamıştır. 1993 yılından beri Amerika'daki farklı üniversitelerde farklı görevler üstlenmiştir. Kornberg, 2022 yılı itibarı ile Virginia Commonwealth Üniversitesi'nde geçici İdari Yönetici olarak görev almaktadır. Yayınları arasında, *The Role of Biography in Chinese Political Analysis*, *Comprehensive Engagement: New Framework for Sino-American Relations* ve *Rethinking Empowerment: Politics, Strategies, and Women in the Developing World* gibi kitap ve makaleleri mevcuttur. Çin ve Kadın çalışmaları üzerinde yazıları mevcuttur.

Birinci basım tarihi 1995 yılı olan ve John R. Faust ile Judith F. Kornberg tarafından yazılan "China in World Politics" başlıklı kitap, Lynne Rienner yayınevi tarafından basılmış ve dokuz bölüm ve 281 sayfadan oluşmaktadır. Soğuk Savaş'ın akabinde kaleme alınan kitapta, Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruluşuna giden süreç, 19. yüzyıldaki Çin topraklarındaki Batılı mevcudiyetinden başlatılmıştır. Kitaptaki ilk bölümlerde Çin'in tarihi, dinamik yapısı ve siyasi durumu ele alınmıştır. Sonraki bölümlerde ise ÇHC'nin küresel güçlerle, komşularıyla ve uluslararası kuruluşlarla olan ilişkilerine odaklanılmıştır. Bu çalışmada yazarlar, Soğuk Savaş sonrası dönemdeki Çin'i ve uluslararası politikalarını ele alarak Çin'in yakın tarihini işlerken konu ile ilgili "Politika Seçenekleri" ile de gelecekteki muhtemel dış politika adımlarına yer verilerek bölümler sonlandırılmıştır. Politika Seçenekleri ile okuyucuya düşün-

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, SBE, Uluslararası İlişkiler ABD, mail: sumeyye.akbulut.0666@gmail.com, ORCID: 0000-0003-0448-2740

me ve araştırma alanları tanınması ile kitap Çin hakkında yazılmış diğer kitaplardan farklılık göstermektedir. Bu noktada kitap okuyucunun zihninde Çin hakkında yeni sorular canlandırarak dinamik bir okuma sunmaktadır. Günümüz Çin'in dış politika-daki adımlarını değerlendirirken Çin'in siyasi yapısı ile birlikte kültürel kodlarında yorumlanması gerekmektedir. Bu kitap ise Çin hakkında yapılabilecek yorumlara ve değerlendirmelere güzel bir zemin hazırlamaktadır.

Dünya Siyasetinde Çin

Kitabımızın ilk bölümünde Çinli yöneticilerin ve Çin halkının kendisini tanımlama ve dünya düzenindeki yerine, günümüz Çin halkını temsil eden ÇHC'nin kuruluşuna dair bilgilere yer verilmiştir. Bu bölümdeki bilgilere göre, Çin halkı, milletlerine yüzyıllardır bildikleri gibi doğal düzenin ve dünya düzeninin merkezi olan Orta Krallık adını vermişlerdir. Tarih öncesinden 1911'e kadar Çin imparatorları, bir hanedanın insanlara ahlaki rehberlik sağlamak için yeterli doğruluğa sahip olup olmadığını belirleyen doğal güç olan Cennetin Mandası'nı ellerinde tuttıkları sürece hüküm sürmüşlerdir. Yolsuzluk veya cenneti rahatsız eden diğer davranışlar nedeniyle yetki kaybedildiğinde, doğal güçler hoşnutsuzluklarını sel, deprem veya kuraklık gibi afetler yoluyla göstermişlerdir. Çin halkı o zaman hanedanlarda bir değişikliğin yakın olduğunu anlamış olurlardı. Çinli liderler, Batı Avrupa ve ABD'deki liderler gibi, halkla bir sosyal sözleşme temelinde veya diğer siyasi oluşumlarla anayasal bir ilişki temelinde yönetmemişlerdir. Yazarlar bu kısımda Çin ve Batı medeniyeti arasındaki düzen anlayışının farklılıklarına dikkat çekerek ele almışlardır. Çinli yöneticiler cennetin oğulları iken, Çin ise, hem göksel güçlerin hem de dünyevi düzenin merkezi olarak kabul edilmiştir. Çin imparatoruna hediyeler getirmek için periyodik olarak elçiler gönderen Kore ve Vietnam gibi uluslar tarafından yüzyıllar boyunca çevrelenmiş olan Çin halkı, haraç sisteminin Çin (Han) medeniyetinin üstünlüğünü doğruladığına inanmışlardır. Çin ile Kore veya Çin ile Vietnam arasındaki ilişkiler, anarşik bir uluslararası sistemdeki egemen uluslararası alanda veya hatta sömürgeci bir güç ile sömürgesi arasındaki ilişkilere benzememiş; daha ziyade, Çin'i çevreleyen uluslar, Çinli olmadıkları için aşağı kabul edilmiştir. Çinliler, uluslararası sistem içinde güç için yarışan Batılı egemen devletler sistemini kavrayamamışlardır. Batı da Çin'in doğal güçler tarafından şekillendirilen siyasi sistemini kavrayamamıştır. Sonuç ise, her biri kendi üstünlüğüne eşit derecede ikna olmuş iki medeniyet arasında bir savaş olmuştur. Ne yazık ki Çin halkı için, 19. yüzyıla gelindiğinde Batı ulusları Çin'den daha dinamik ve daha güçlü hale gelmiştir. Çatışma, Çin'in artık Cennetin Mandası ile uyumlu olmaması ve Batılı güçlerin egemen olduğu uluslararası bir sistemde egemen bir devlet olmaması ile sonuçlanmıştır. 20. yüzyılın başlarında, Çin'deki yabancı güçler, Qing hanedanının kalıntılarından belki de daha fazla siyasi, askeri ve ekonomik güce sahip haline gelmiştir. Çinliler, ülkelerindeki yabancı mevcudiyetinden rahatsız olmaya başlamış ve sahip oldukları zenginlik ve güçle Çin artık yabancı ulusların iradesine tabi olmak istememişlerdir. Bunun üzerine yeni doğmakta

olan milliyetçi duygular ise Çin toplumunun tüm katmanlarında kendini göstermiş ve 1900 Boxers Ayaklanması ile yabancı karşıtı ayaklanmalar olmuştur. 1905'te Tokyo'da Çinli reformcular, Kuomintang'ın (Milliyetçi) bir öncüsü olan gizli bir devrimci birlik kurmuşlardır. Qing hanedanlığı ise çökmüştür. Böylece yetki devri de yeni bir nesle geçmiştir. 4 Mayıs 1919'da modern Çin milliyetçiliğinde dönüm noktası olarak tarihe geçmiştir. I. Dünya Savaşı'nı sona erdiren anlaşmanın şartlarını protesto etmek için Çin'de Batı ve Japon karşıtı gösteriler patlak vermiştir. 4 Mayıs Hareketi, Çin'i güçlendirmeye ve yabancıları kovmaya adanmış bir çok siyasi örgütü ortaya çıkarmış bir harekettir. Çin Komünist Partisi (ÇKP), 4 Mayıs hareketinde kökleri olan bir siyasi örgüttür. 1930'ların sonlarından 1940'ların sonlarına kadar, Komünist Parti'nin milliyetçiliği, Çin halkı için iktidardaki Milliyetçi Parti'ninkinden daha çekici hale gelmiştir. Mao Zedong'un önderliğindeki Komünist Parti, Komünistlerin Japon işgalcilere karşı gerçekten savaştığı algısı, 1945'ten 1949'a kadar Çin iç savaşında Komünistlerin Milliyetçilere karşı kazandığı zafer için önemli bir etken olmuştur. Çin'in lideri Mao Zedong'un 1 Ekim 1949'da Çin Halk Cumhuriyeti'nin (ÇHC) kuruluşunu ilan ettiğinde, en önemli hedeflerinden biri, dış etkilerden bağımsız bir Çin ulus-devleti kurmak olmuştur. 1949'dan 1976'ya kadar olan dönemin büyük bölümünde Çin başbakanı ve dışişleri bakanı olan Mao Zedong ve Zhou Enlai, Soğuk Savaş'ın yarattığı dünya sistemi içindeki güvenliğini artırırken Çin'in bağımsızlığını korumaya çalışmışlardır. Çin'in liderleri, uluslarını her zaman uluslararası sistemde bağımsız ve önemli bir aktör olarak, bazen ABD tarafından, bazen de Sovyetler Birliği tarafından ve bazen de her ikisi tarafından tehdit edilen bir aktör olarak algılamışlardır. Ancak Çin'in liderleri, II. Dünya Savaşı'ndan sonra kendilerini hiçbir zaman iki büyük güce de tabi olarak görmemişlerdir.

Kitabın ikinci bölümünde yazarlar ÇHC'nin kalkınma sürecindeki iç politika pratiklerine ve sonuçlarına yer vermişlerdir. Yüz Çiçek Açsın, 1957'ye gelindiğinde Mao, halkı, özellikle de Çinli aydınları, Çin'deki koşulları iyileştirmek için yapılması gerekenler hakkında konuşmaya çağırmıştır. Pek çok Çinli, Mao'nun "yüz çiçek açsın" çağrısına, mevcut parti politikalarına ve yönetimine yönelik eleştirilerini dile getirerek yanıt vermiştir. Resmi olarak onaylanan bir yıllık eleştiriden sonra Mao, söylediğinin aksini yaparak, çiçek bahçesinde kürekle budanması gereken yabancı otlar olduğunu açıklamıştır. Eleştirilerde bulunup, muhalefet olan aydınlar cezalandırılmıştır. Büyük İleri Atılım, Yüz Çiçek kampanyasının çöküşünden sonra Mao, kitleleri Çin'e özgü yeni sosyal ve ekonomik çaba biçimleriyle harekete geçirerek Çin devrimine ivme kazandırmaya çalışmıştır. 1958'de, aile yaşamının kaynakların, hizmetlerin ve hatta yemek pişirme gibi ev işlerinin toplam paylaşımına yol açtığı devasa, ilçe büyüklüğünde komünlerin yaratılması lehine kollektif tarım terk edilmiştir. Kırsal kesimde sanayileşmeyi teşvik etmek için ülkenin her yerinde arka bahçe çelik fırınlar, barajlar ve sulama şebekeleri elle inşa edilmiştir. Ancak kırsal kesimin tamamen yeniden düzenlenmesi, Mao'nun tahmin ettiği gibi birdenbire komünist bir toplum üretmemiştir. Aksine, geleneksel ailenin beslenmesi gibi temel değerlere bağlı kalan insanlar, topluluk yaşamındaki tec-

rübeleri kabul etmeyi reddetmişlerdir. Büyük İleri Atılım'ın gerçek sonuçları, ekonomik altüst oluşlar ve 1958'den 1961'e kadar tarımsal üretkenlikte ciddi bir düşüş olmuştur. Ardından geniş çaplı bir kıtlık ortaya çıkmıştır. Kültür Devrimi, Çin'deki siyasi, sosyal ve ekonomik yapıları söküp değiştirerek Çin tarihinin akışını değiştirmiş bir olgudur. Çin toplumunun neredeyse tüm unsurları için felaketle sonuçlanmış, modernleşmeyi ve üretimi geriletmiş, eğitimi ve bilimi aksatmıştır. Çin'i ise dış dünyadan daha da izole hale getirmiştir. Kültür Devrimi'nin aktif aşaması 1966'dan 1969'a kadar sürmüştür, ancak 1976'da Mao'nun ölümüne kadar daha ılımlı bir biçimde devam etmiştir. Bu bölümdeki söz konusu politikalar, yeni bir ulus-devlet olan ÇHC'nin geçmişteki sanclarını unutturma umudu taşısa da Çinli yöneticilerin iç siyasetteki politika teorilerinin uygulamadaki sonuçlarının ise acı olduğu görülmektedir.

Kitabımızın üçüncü bölümünde ise yazarlarımız iç politika uygulamalarında değişiklik dönemi olan ve Çin'in hızlı gelişimine katkı sağlayan yeni ekonomik politikaya yer vermişlerdir. Deng Xiaoping Çin'in sorunlarına pragmatik çözümler aramış, kapitalizmin destekçisi olmak yerine bir pragmatist bir lider olmuştur. Prensipte Deng, Marksist teoriyi desteklemiştir. Uygulamada ise, özellikle malların üretimi ve dağıtımında, ve Çin'in yurt dışındaki ekonomik ilişkilerinde Mao'nun birçok politikasını değiştirmiştir. Deng'in ifade ettiği gibi, "Fare yakalandığı sürece kedinin siyah mı yoksa beyaz mı olduğunun önemi yoktur." Sonunda, Deng ve takipçileri, ABD, Avrupa, Japonya ve diğer Asya sistemlerine dayanan bazı uygulamaları reddederken bazı uygulamaları benimsemiştir. Diğer Asya ülkelerinin Çin'e göre açık bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu birçok sanayi ürünü mevcuttur. Çin ekonomisi hızlı bir şekilde büyüdüğü için, daha fazla olgunlukla diğer ürünlerde karşılaştırmalı üstünlük kazanabilir. Ancak bu, geniş bir ürün yelpazesinin üretiminde çok daha fazla verimlilik gerektirecektir.

Dördüncü bölümde ise Çin ve Sovyetler Birliği'nin ilişkileri ele alınmıştır. Bu bölümde, Rusya'nın Çin ile nerede bulunduğu nasıl belirleneceği 300 yıldır ikili ilişkilerin temasını oluşturmuştur. Tarihsel tartışmaların olduğu ikili arasındaki ilişkide dalgalanmalar yaşanmıştır. İdeoloji kardeşliği ve komşu olma durumları liderlerin politika anlayışı ile şekillenen ikili ilişkiler Gorbaçov döneminde askeri harcamaları azaltma, bölgesel ekonomik kalkınma ve refahın artışı gibi amaçlarla yeniden şekillendiği ifade edilmiştir.

Kitabın beşinci bölümümüzde Çin ve ABD ilişkileri ele alınmıştır. Amerikan tarihindeki meşhur Boston limanındaki protestoda kullanılan çay Çin çayıydı. Çin ile ABD'nin ticari ilişkileri Amerikan Devrimi'nden bile önceydi. Çin iç savaşında ABD, Milliyetçileri desteklemiş, Kore Savaşı'nda karşı taraflarda olmuşlardır. 1972'de ABD Başkanı Nixon'ın Pekin ziyareti ile yumuşasa da Tiananmen Meydanı ayaklanmasındaki insan hakları ihlali ile yeniden ilişkilerin gerilediğinden söz edilmiştir.

Altıncı bölümümüzde ise, Soğuk savaş sonrası Çin'in Asyalı komşuları ile olan ilişkileri incelenmiştir. İlgili bölümde yazarlar bölge ülkelerinin yakın tarihteki sa-

vaşların bıraktıkları miraslar ile ilişkilerini nasıl şekillendirmekte olduklarını incelemiştir. Yazarlara göre, ABD'den ziyade Çin, Seul'ün değişen statüsünü etkileyen en önemli aktör olmuştur. Güney Kore, Çin kartını oynarken, uzun zamandır rakibi olan Kuzey Kore'yi daha da izole ederken, ABD ve Japonya'ya olan bağımlılığını da azaltmıştır. Güney Kore kartını oynarken Çin, yeni büyük ticari ortağını oluşturmuştur. Güney Kore ile olan bu ekonomik bağlar, Çin'in başta ABD ve Japonya olmak üzere diğer büyük ortaklardan ticaret ve yatırıma olan bağımlılığını azaltmış, Çin'e daha fazla baskı ve pazarlık gücü sağlamıştır. Ayrıca, Pekin şu anda Güneydoğu Asya'daki tüm ülkelerle ilişkileri normalleştirmiş olsa da bu ülkeler ve Çin arasındaki ticaret, Japonya ile olan ticaretlerinin büyümesine kıyasla son derece düşük seviyelerde kaldığı da kitapta ifade edilmektedir. Ayrıca yazarlar, Hindistan'ın İslami azınlığına yönelik şiddet, sınır sorunları ve Hindistan'ın Keşmir'i denetimine ilişkin gerilimlerin yeniden alevlenebileceğini ifade etmişlerdir. Yazarlara göre, Pakistan'ın askeri yetenekleri Hindistan'inkinden çok daha düşük olsa da düşük konvansiyonel kuvvetlerini telafi etmek için nükleer ve kimyasal silahların kullanımına başvurabilir, Hindistan da aynı şekilde karşılık verebilir ve sonuç olarak, alt kıtadaki silah birikimi sadece Orta Doğu'daki silah birikimini aşmaktadır. Hindistan ve Pakistan arasındaki herhangi bir savaş, dünyanın en büyük iki askeri kuvvetini içeren bir savaş olacaktır.

Yedinci bölümde Çin ve Japonya'nın 21. yüzyılda ortak mı yoksa rakip mi olduğu sorusuna cevap verilmeye çalışılmıştır. Bu bölümde Çin ile Japonya'nın ilişkilerini mercek altına almıştır. Bu iki ülkenin ilişkileri geçmiş, şimdiki ve gelecek zamana göre analizi yapılmıştır. 20. yüzyılın sonlarında dünyadaki jeopolitik yapı değişmiştir. Bu değişimin en çok yaşandığı bölgelerden birisi ise Asya bölgesi olmuştur. Çin ve Japonya, Asya'nın baskın güçleri olarak her zamankinden daha belirgin olmuşlardır. Yazarlar, söz konusu ülkelerin ortak veya rakip olarak birbirlerini nasıl algıladıkları ve birbirleriyle nasıl etkileşime girdikleri, gelecek 100 yıldaki Asya'nın refah ve küresel liderlik yüzyılı mı yoksa trajedi ve acılarla dolu bir yüzyıl mı olacağını belirleyebileceğini ifade etmişlerdir. Her ikisinin de dünya savaşlarında ve bölgesel çatışmalarda acı çektiği geçmiş yüzyıldaki Çin ve Japon deneyimi, gelecekte bu tür trajedilerden kaçınmaları için yeterince teşvik edici olması gerektiği ve 21. yüzyılda Çin ve Japonya'nın rakipten ziyade ortak olmaları daha muhtemel olduğunu ifadeleri ile ikilinin geçmiş ilişkisi değerlendirilmiştir. İkilinin mevcut ilişkisinde her hangi bir büyük güvenlik sorunları görmeyen yazarlar sorunu gelecek ilişkilerde görmüşürler. Bunun için yazarlara göre, Japonya, bölgede gelecekte oluşabilecek Çin hegemonyasına karşı çıkmak için diğer uluslarla bir araya gelmelidir. ABD ve Rusya gibi diğer güçler yedek bir rol oynayabilir, ancak Japonya, Çin'in zorlama tehditlerine veya askeri çatışmanın fiili başlangıcına tepki verebilecek gelecekteki koalisyonların mantıklı lideri olabileceği kitapta ileri sürülmüştür. Gelecekteki çatışmayı önlemek için Japonya ekonomik gücünü, komşularına fayda sağlama pahasına, kullanmaktan kaçınmak için daha fazla adım atmak zorunda kalabileceği ve Çin, ekonomik ve politik-güvenlik endişel-

erinde daha liberal bir paradigma empoze edip etmeyeceğine karar vermek gibi durumlar ile yazarlar ikilinin gelecekteki muhtemel ilişkilerine değinmiştir.

Sekizinci bölümde ise bölgedeki aktörlere ve uluslararası kuruluşlarla Çin'in ilişkilerine dikkat çekilmiştir. İlgili bölümde, Çin, 1980-87 yılları arasındaki ihracatı yüzde 250 artış göstermiştir. Hızla artan ekonomik gelişimi ile Çin, 1992 yılında yalnızca ABD ile 20 milyar doların üzerinde ihracat gerçekleştirmiş ve gittikçe ticari ilişkilerin geliştirildiği ifade edilmiştir. Deng'in Açık Kapı politikası ile uluslararası pazara açılan Çin, dış ticaret genişlemesiyle ana sermaye kaynaklarından birini oluşturduğu da ifade edilmektedir. Bu bölümde Çin'in uluslararası pazara nasıl entegre olduğuna yer verilmiştir.

Son bölümde ise, 2000 ve sonrası için alternatif senaryoların sunulduğu kısımdır. Yazarlar, Çin'in uluslararası güvenlik rolünü iki Arapça kelime, sulh ve selam (barış), ile tanımlamıştır. Kitapta bu iki kavram şu şekilde tanımlanmaktadır. Dünyanın bir çok bölgesinde sulh uygulaması, güç ve baskı kullanımını, anlaşmazlıkları tahakküm yoluyla çözmek için tasarlanmış eylemleri ifade eder. Selam ise, herkesin faydalanaacağı toplu anlaşma oyunlarına istekli olmayı ifade etmektedir. Kısaca komşusu güvende olmadıkça insan güvende olmaz ilkesi söz konusudur. Böylece bölgesel güvenlik ülke güvenliğini tesis edeceği anlaşılmaktadır. Yazarlar, özellikle Çin ekonomisi 21. yüzyılda Japonya ve ABD de dahil olmak üzere diğerlerinden daha hızlı büyüyorken, Çin'in BM'nin küresel güvenlik rolünü desteklemekte tereddüt etmeye devam etmesi, Pekin'in, Çin'in güvenliğini geliştirmekte en iyi yolunun ikili ilişkilere inanabileceğini gösterdiğini ifade etmişlerdir. Kitapta Çin, kendisini her zaman Üçüncü Dünya'nın bir parçası olarak görmesi durumu ile Çin, çeşitli şekillerde, Üçüncü Dünya'ya, büyük ölçüde, bir liderlik rolü oynamaya çalıştığı ve Çin'in liderleri insanlığın gelişimin anahtarını siyasi yapıların değil ekonomik gelişimin olduğuna inandığı ifadeleri dikkat çekmektedir. Deng, Dünya Bankası'nı, IMF'yi ve GATT'ı reddetmek ya da reform yapmaya çalışmak yerine daha fazla uluslararası yardım ve yatırım alabilmek için bu uluslararası rejimlere katılmaya çalışmıştır. Latin Amerika'da Meksika, Güney Asya'da ise Hindistan benzer bir politika izlemektedir. Bu nedenle yazarlara göre Çin, birçok bakımdan onların rakibi olmaktadır. Yazarlara göre, geleceğe bakarken Pekin'in liderleri 1978'den beri Çin'de başarılılarından gurur duyabilirler. Çünkü, bölgeden bölgeye değişiklik gösterse de, kırsal Çin'in pek çok kısmı ve kentsel Çin'in çoğu, Komünist devrim öncesine göre açıkça daha iyi hale gelmiştir. Teknolojik yenilik, daha kaliteli malların artan üretimi ve çok çeşitli tarım ve endüstriyel ürünlerin daha fazla bulunabilirliği, Çin kitlelerinin Batı'nın yaygın kültürünün yanı sıra maddi şeylere bağımlı hale geldiği bir kültürel heves yaratmaya yardımcı olmuştur.

Kitapta, Çin'in bölgesel ve küresel politikalarının aslında çelişkide olduğu ifade edilmiştir. Bu çelişki, bir yandan Çin, dış kültürel kirlilikten ve güvenlik için başkalarına bağımlı olmaktan kaçınmak için bir Westphalia politikası izlemektedir. Diğer

tarafından, Çin'in küresel ekonomik rejimlere katılmak da dahil olmak üzere karmaşık ekonomik karşılıklı bağımlılık Açık Kapı politikasıyla Çin, başkalarının eylemlerine karşı giderek daha hassas ve muhtemelen savunmasız hale gelmesi durumudur.

Yazarlar, Çin'in yakın tarihini kaleme alırken kullanılan terimler ve işlenen olguların süreçleri ve sonuçları akıcı ve sade bir dille aktarılmıştır. Bu sayede kitap, Çin tarihini araştırmak ve anlamak isteyenler için temel bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır. Okuyucu kitap ile edindiği bilgi denizinde Çin hakkında daha net bilgilere ulaşabilmektedir. Kitap, günümüz Çin'in ekonomik gelişimindeki süreci ve bölge ülkelerle olan ilişkilerini inceleme fırsatı sunmaktadır.

Kaynakça

Faust, J., & Kornberg, J. (1995). *China in World Politics*. Colorado: Lynne Rienner.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Sümeyye Akbulut %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Sümeyye Akbulut 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.